

Nr 275.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående uppförande av nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blindas; given Stockholms slott den 5 april 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att

dels antaga av stadsfullmäktige i Kristinehamn gjort erbjudande att till staten överlämna tomterna nr 272, 277 och 278 eller annat lämpligt område, som befinner sig i stadens ägo och som av Kungl. Maj:t godkännes, för nybyggnad åt hantverksskolan i Kristinehamn för blindas,

dels ock till uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Johan Åkerlund upprättade ritningar av nybyggnad för nämnda hantverksskola bevilja ett anslag av 450,000 kronor och därav anvisa på extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag ett belopp av 200,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
 Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Nybyggnad
 för hantverks-
 skolan i
 Kristinehamn
 för blinda.

Föredragande departementschefen, statsrådet Rydén yttrade härefter:
 Sedan av Kungl. Maj:t förordnade kommitterade den 17 december 1880 avgivit betänkande angående ordnande av undervisningen för blinda och därvid föreslagit för blindundervisningen dels förskolor för den första mera förberedande undervisningen, dels blindinstitut för den egentliga och huvudsakliga teoretiska och praktiska lärokursen, dels ock hantverksskolor för sådana, som blivit blinda efter den egentliga undervisningsålderns slut, beviljade 1883 års riksdag på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, bland annat, på extra stat för år 1884 till en hantverksskola för blinda ett anslag av 7,000 kronor. På grund härav föreskrev Kungl. Maj:t genom särskilda beslut den 29 juni och den 17 juli 1883, att en hantverksskola för blinda skulle inrättas i Kristinehamn och börja sin verksamhet under hösten

1884 samt att skolan skulle stå under ledning av en styrelse, bestående av tre utav Kungl. Maj:t förordnade ledamöter.

Sedan dess har riksdagen varje år på extra stat beviljat medel till skolans uppehållande, tills 1915 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beslöt att i riksstaten för år 1916 på ordinarie stat upptaga för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda ett anslag å 20,000 kronor och därav uppföra 9,000 kronor såsom bestämt anslag till avlöningar och 11,000 kronor såsom reservationsanslag till övriga utgifter för skolverksamheten.

I årets statsverksproposition under åttonde huvudtiteln, punkten 196, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till förstärkande av nämnda reservationsanslag anvisa på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag, högst 1,000 kronor. Detta förslag har av riksdagen bifallits.

Nu har styrelsen för berörda hantverksskola i en av folkskolöverstyrelsen med eget utlåtande den 9 mars 1918 jämte yttrande av inspektören för blindundervisningen till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse av den 28 augusti 1917 hemställt om proposition till riksdagen angående beviljande av ett anslag å 315,000 kronor för uppförande av nybyggnader för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda.

Till stöd för sin hemställan har styrelsen anfört:

Hantverksskolan i Kristinehamn för blinda har ända från dess början år 1884 varit inrymd i förhyrda lokaler å tomterna 163—164 i fjärde kvarteret härstädes, vilken fastighet numera tillhör stårhuset efter framlidne disponenten och f. d. ledamoten av skolans styrelse A. G. Hedin.

Den mer än hundraåriga träbyggnaden uppfördes på sin tid till privatbostäder och kan därför givetvis endast i ringa mån motsvara skolans krav. Lokalerna äro kalla och dragiga och utrymmet otillräckligt. Ej minst gäller detta senare samlings-salen, vilken användes vid morgon- och aftonandakterna, vid de gemensamma föreläsningstimmarna samt vid skolans fester och samkväm. Med en golvyta av 50 kvm. och ett luftutrymme av 150 kbm. och därjämte i saknad av lämpliga ventilationsanordningar är salen redan med nuvarande elevantal hälsovådlig. Dess läge i övre våningen, till vilken leder en vanlig trätrappa, erbjuder i händelse av eldsvåda en betänklig risk. Korgmakeriverkstaden är fördelad på tre mindre rum; likartat är förhållandet med den ena borstbinderiavdelningen, under det den andra har två medelstora rum till sitt förfogande. Denna fördelning av lärjungarna försvårar i hög grad undervisningen för respektive lärare och hindrar en behövlig överblick av arbetets gång. — Materialdepån, vilken på senare åren haft en betydande omsättning av för landets blinda yrkesidkare behövlig råmateriell, måste av utrymmesskäl inhysas i två mindre rum, dit varorna vid inpackningen måste hämtas från spridda magasinslokaler i uthusbyggnaderna, varigenom en del arbetskraft onödigtvis förspilles och materialbiträdenas hälsa särskilt under den kallaste årstiden riskeras. — Inalles disponerar skolan 33 av fastighetens rum, av vilka 14 användas direkt för skolans och depåns behov, jämte nödiga magasinutrymmen, under det personalen förfogar över tillsammans 19 bostadsrum med därtill hörande källare och uthus. — Den årliga hyreskostnaden utgör för närvarande,

vattenavgift inberäknad, 3,215 kronor, vartill kommer skyldighet för skolan att underhålla lokalerna.

Som totalomdöme om samtliga lokaler — möjligen med undantag för ett par bostadslägenheter — kan utan överdrift sägas, att de äro synnerligen otidsenliga och ur hygienisk synpunkt otillfredsställande.

Styrelsen har länge haft sin uppmärksamhet riktad på förefintliga brister, vilka ock varit föremål för hälsovårdsnämndens anmärkningar, och i sitt svar rörande frågan om tioårig finansplan redan år 1912 framhållit behovet av nybyggnad, men, så länge skolan befunnit sig på extra stat och följaktligen icke varit av statsmakterna erkänd såsom nödvändig för blindundervisningen, har styrelsen ej ansett sig böra komma fram med någon nybyggnadsplan utan endast genom att hyra till verkstäderna angränsande rum sökt tillse, att verkstadsplats och nödvändigt luftutrymme stått till förfogande.

De nuvarande lokalernas olämplighet och sannolikheten för deras snara försäljning jämte den under senare åren ökade frekvensen av sökande ställer styrelsen inför nödvändigheten att inför Kungl. Maj:ts framlägga förslag till nybyggnad trots de höga byggnadskostnader, som för närvarande och sannolikt en längre tid framåt måste beräknas. Elevantalet, som under de första 20 åren av skolans verksamhet varierade mellan 17 och 32, har på senaste åren väsentligt ökats och utgör, beräknat för instundande hösttermin efter skedd intagning, 52. Särskilt har under detta och närmast föregående år ett osedvanligt stort antal sökande anmält sig till inträde, men har styrelsen av utrymmesskäl tills vidare måst vägra flertalet plats. Härigenom tvingas många blinda till flerårig överksamhet i väntan på inträde vid skolan till stor skada i såväl moraliskt som ekonomiskt avseende. I syfte att avhjälpa denna brist föreslog styrelsen inrättandet av en extra arbetsavdelning i korgmakeri, avsedd att om möjligt taga sin början höstterminen 1917. Genom en dylik anordning hoppades styrelsen kunna bereda plats för det överskott av sökande, som under föregående året anmälde. Den situation, i vilken lokalfrågan sedermera kommit, jämte svårigheten att från utlandet auskaffa behörlig arbetsmateriell har nödgat styrelsen att tills vidare låta frågan vila. Emellertid torde det vara klokt att vid en eventuell nybyggnad beräkna att göra den tillfälligt planerade arbetsavdelningen permanent. Att döma av de många ansökningar, som även detta år ingått, och med tanke på de olyckor, som gå hand i hand med industriens utveckling, samt den lättnad i ekonomiskt hänsende, som genom ökade bidrag från pensionsstyrelsen kommit de blindas utbildning till godo, synes det sannolikt, att tillräckligt antal lärjungar för den nya avdelningen i fortsättningen ej kommer att saknas. Under nämnda förutsättning skulle elevantalet vid skolan komma att ökas från nuvarande 52 till 65 å 70. Sett från denna synpunkt ställer sig en snar lösning av lokalfrågan synnerligen nödvändig.

En passande tomplats i närheten av den nuvarande blindskolan med fördelaktigt läge för elevernas utackordering, för skolans butik och materialdepå har styrelsen för länge sedan tagit sikte på, och har densamma genom stadsfullmäktiges beslut av den 8 maj 1917 med äganderätt upplåtits, under förutsättning att statsverket ville utnyttja densamma för blindskolebyggnad. Den har en areal av 2,325 kvm., vilken torde vara tillräckligt stor för skolan, som även i fortsättningen tänkes anordnad som externat. — För skolans vaktmästare bör bostad beredas inom skolan. Genom påbyggnad av en fjärde vånings mittparti skulle även åt rektor kunna beredas bostad inom skolan. Men då byggnadens höjd härigenom komme att väsentligt avvika från de låga en- och tvåvåningsbuser i angränsande kvarter och följaktligen ej passar in i stadsbilden samt en dylik anordning dessutom ej medför något förbilligande av byggnadskostnaden i dess

helhet, anser styrelsen, att, då tomtutrymmet så tillåter, en särskild mindre villabyggnad bör uppföras till rektorsbostad. Åt lärarpersonalen i övrigt kunna bostäder å skoltomten ej beredas, vilket ej heller torde vara nödvändigt.

Vid ansökningen voro fogade av byggnästaren i Kristinehamn J. A. Johansson upprättade ritningar jämte arbetsbeskrivning, upptagande jämväl lokalernas och rektorsbostadens inredning, samt kostnadsförslag ävensom, i bestyrkt avskrift, utdrag av protokoll, hållet vid stadsfullmäktiges i Kristinehamn sammanträde den 8 maj 1917, utvisande att stadsfullmäktige nämnda dag, på förslag av stadens drätselkammare, beslutat förklara sig villiga att tillhandahålla statsverket tomterna nr 272, 277 och 278 eller annat lämpligt område, som befunne sig i stadens ägo, för uppförande av nybyggnad för hantverksskolan för blind.

Angående förberörda ansökan har inspektören för blindundervisningen anfört bland annat:

Lokalerna i den byggnad, i vilken skolan allt från sin tillkomst år 1884 är inbyst, äro av mycket dålig beskaffenhet. De äro ej uppförda till verkstäder eller lärosalar utan utgöras av bostadsrum, som endast nödortvigt kunnat omdanas för skolans ändamål, och de äro illa ombonade, ty man har naturligt nog ej velat kosta på den gamla byggnaden så synnerligen genomgripande reparationer. Härtill kommer, att det måste anses vara ganska riskabelt att inhysa ett betydande antal blind i en träbyggnad, som i händelse av eldsvåda sannolikt brinner ned på en liten stund.

Det har därför länge ansetts önskligt att få utbyta den nu begagnade lägenheten mot en bättre och tryggare, och när skolan år 1916 överflyttades på ordinarie stat och dess kvarstannande i Kristinehamn därmed också så gott som fastslogs, tog denna tanke den formen, att man förberedde förslag till uppförande av egen byggnad, lämpad för ändamålet, och hos stadsfullmäktige gjorde framställning om upplåtelse av tomt, vilket dessa också den 8 maj 1917 villforo.

De högst vanskliga byggnadsförhållandena, särskilt omöjligheten att få fullt tillförlitliga kostnadsförslag, gjorde emellertid, att man tvekade beträffande framställningen om byggnadsanslag.

Då inträffade en omständighet, som ändrade situationen därhän, att en nybyggnad blev ej blott en önskvärd sak utan — som mig synes — en nödvändighet. Skolans styrelseledamot, bankdirektören A. G. Hedin, som ägde det hus, vilket skolan hyr, avled nämligen den 23 mars 1917, och hans arvingar, vilka torde ha för avsikt att på ett mera vinstgivande sätt utnyttja den stora tomten, ha uppsagt skolan till avflyttning till den 1 oktober 1920. På styrelsens framställning om kontraktets förnyande har ett bestämt nej svarats.

Under sådana förhållanden måste skolan vid sagda tid ha till förfogande ett eget hus eller möjligen ett förhyrt sådant, så framt ej dess verksamhet skall behöva nedläggas.

Utsikten att få hyra en lämplig lokal i Kristinehamn lär emellertid vara ingen, och med nuvarande byggnadssvårigheter lär utsikt ej finnas, att någon enskild uppför hus därstädes, som kan stå till buds att hyra.

Att hyra annorstädes än i Kristinehamn låter sig ej göra, ty oavsett de betydande olägenheter, som en tillfällig flyttning skulle medföra för de vid skolan anställda -- är det ett svårt och långvarigt arbete att skaffa lämpliga värdar för skolans externer

och att lära dessa värddar att på lämpligt sätt handskas med sina blinda hyresgäster. Det vore skada att lämna de vana värddar och värdinnor, som nu finnas i Kristinehamn, och ersätta dem med nybörjare. En hyrd lokal måste också antagligen till större eller mindre del ominredas, vilket kan draga en rätt betydande kostnad utan motsvarande fördel i framtiden.

En flyttning till annan ort av den med skolan förenade materialdepån vore besvärlig, dyr och för avnämare oläglig, och försäljningen av skolans färdiga arbeten skulle försvåras, då man övergäve en gammal kundkrets för att söka en ny.

Att lägga ned skolans verksamhet för något år vore högst olämpligt. Antalet inträdesökande har aldrig varit så stort som på senare tiden, vilket visar, att skolan behövs och gör nytta, och få de blinda männen sitta sysslösa, förlora de ej blott den tid, som går oanvänd förbi, utan deras levnadsmod trycks ned av sysslösheten på ett sätt, som allt framgent lämnar spår efter sig och kan minska deras bildbarhet.

Då skolan ej får bo kvar där den är och ej heller kan få hyra i Kristinehamn, då den ej bör flyttas och ej heller läggas ned, återstår intet annat än att — trots den otjänliga tiden — bygga.

Den tomt, som stadsfullmäktige upplåtit, är bra, om den ock kunde önskas större med tanke på eventuella framtida utvidgningar, den ligger vid en föga trafikerad gata, vilket är av en avsevärd fördel för lärjungarna vid deras vandring mellan skolan och bostaden, och den är ej så avlägsen varken från hamnen eller järnvägsstationen, att depåns fraktkostnader påverkas därav.

Byggnadsritningarna och kostnadsförslagen torde bli underkastade särskild, sakkunnig granskning, men jag kan dock ej undertrycka den förmodan, att rektorsbostadens förläggande till huvudbyggnaden borde medföra en sänkning såväl av byggnadspriset som av kostnaderna för lokalernas uppvärmning, varjämte jag av personlig erfarenhet vet, att det är en fördel, om rektor vid en blindanstalt bor så till, att han mycket lätt kan träffas av sina ej alltid så rörliga lärjungar.

Sedan folkskolöverstyrelsen i sitt förberörda utlåtande först erinrat om hantverksskolans tillkomst och redogjort för de förhyrda lokaler, som för närvarande stå till skolans disposition, samt deras användning, yttrar överstyrelsen sig om behovet att för skolans räkning anskaffa egna lokaler:

De av skolan disponerade lokalerna voro redan från början ganska bristfälliga och äro numera med hänsyn till nutida krav än mer otillfredsställande både med avseende på utrymme samt lämplighet för undervisningsändamål och ur hygienisk synpunkt. Den av de lokala förtållandena betingade anordningen med korgmakeri- och borstbinderiverkstädernas uppdelning på flera mindre rum är naturligen ur pedagogisk synpunkt olämplig, då härigenom undervisningen och den behövliga överblicken av arbetets gång i hög grad försvåras. Samlingssalen upptar en golvyta av endast 50 kvm. och erbjuder ett luftutrymme av blott 150 kbm. samt är därjämte i avsaknad av lämpliga ventilationsanordningar, varför den med det elevantal, som för närvarande förefinnes vid skolan, måste anses vara hälsovådlig. Därtill kommer, att lokalerna i allmänhet, förlagda som de äro i en träbyggnad, måste vara eldfarliga, något, som är särskilt riskabelt, då det gäller blinda elever.

Av det anförda framgår behovet av att sörja för anskaffande av nya lokaler för skolan. Redan i Kungl. Maj:ts proposition nr 138 till 1915 års riksdag angående stat för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda m. m. antydde, att skolans lokaler visserligen kunde anses någorlunda användbara för sitt ändamål men lämnade

rätt mycket övrigt att önska ur såväl den praktiska lämplighetens som sundhetens synpunkt. Lokalfrågan har vid innevarande tidpunkt blivit än mer brännande och kräver nu med det snaraste sin lösning. Sedan ägaren av de förhyrda lokalerna, disponenten Hedin avlidit, har nämligen skolan av den nuvarande ägaren uppsagts till avflyttning. På särskild enträgen framställning av skolans styrelse har medgivits, att skolan får kvarbo till hösten 1920.

Under sådana omständigheter kunde måhända den tanken uppkomma, att skolans verksamhet borde tillsvidare nedläggas. En sådan åtgärd vore dock av många skäl varken tillräddlig eller ens tacksbar. Att skolan fyller ett verkligt behov framgår av det under de senare åren alltmer stigande elevantalet. Det är i själva verket så långt ifrån att skolan skulle kunna nedläggas, att det tvärtom är av behovet påkallat, att densamma utvidgar sin verksamhet. I samband med industriens utveckling och väl även på grund av inom samhällslivet rådande missförhållanden ökas alltjämt antalet personer, vilka såsom vuxna bliva blinda och därför äro i behov av den utbildning, skolan har att meddela. I anledning av framställning från styrelsen för hantverksskolan har också pensionsstyrelsen, vilken det ju tillkommer att sörja för invaliders utbildning för samhällsnyttigt arbete, i underdånig skrivelse den 19 mars 1917 hos Kungl. Maj:st framhållit behovet av inrättande av en ny korgmakeriavdelning vid skolan samt önskvärdheten av att medel kunde ställas till styrelsens förfogande för åstadkommande redan från och med höstterminen 1917 av en dylik utvidgning av skolan. I genom remiss anbefallt underdånigt utlåtaude den 2 april 1917 har ock folkskolöverstyrelsen tillstyrkt nämnda utvidgning, men på grund av det ovan antydda läge, vari skolans lokalfråga kommit, har den ifrågasatta utvidgningen måst tills vidare uppskjutas.

Alltså är det nödvändigt att nu taga i övervägande, huru skolan vid början av höstterminen 1920 skall kunna erhålla nödiga lokaler.

Några utsikter att i Kristinehamn få hyra annan lämplig lokal synas, enligt vad skolans styrelse upplyst och överstyrelsen ytterligare fått bestyrkt, ej förefinnas. Liksom i flertalet stadssamhällen i vårt land råder för närvarande i Kristinehamn en kännbar bostadsbrist, som alltjämt synes ökas i samband därmed, att staden hastigt tillväxer utan att tillräcklig byggnadsverksamhet tillmötesgår det ökade behovet av bostäder.

Det kunde under sådana omständigheter ifrågasättas att flytta skolan till annat lämpligt samhälle. Att skolan från början förlades till Kristinehamn torde närmast ha berott på personliga förhållanden — den nitiska medlemmen av den i och för regleringen av blindundervisningen i vårt land i slutet av 1870-talet tillsatta blindkommittén, hovpredikanten Lindström var bosatt därstädes — men ej föranletts av stadens läge eller någon annan egenskap hos densamma. Men även om på annan ort lämpliga lokaler för skolan skulle kunna anskaffas, tala dock starka skäl mot en förflyttning av skolan från det samhälle, där den för närvarande är förlagd. Under den följd av år, skolan varit i verksamhet i Kristinehamn, har där så småningom kunnat samlas en stam av familjer, som skaffat sig erforderlig vana att såsom inackorderingar motaga och på lämpligt sätt behandla de blinda eleverna. Och att ersätta dessa med familjer på annan ort, vilka alldeles sakna dylik vana, måste ju vara olämpligt och till men för skolans hela verksamhet. Vidare förefinnas i nämnda samhälle vissa på en annan plats ej så lätt ersatta förmåner såväl i fråga om anskaffande av för arbetena vid skolan behöfliga halvfabrikat och andra materialier som även med hänsyn till avsättningen av de vid skolan förfärdigade produkterna, vilken säkerligen skulle försvåras, om man lämnade den gamla kundkretsen för att på en annan ort söka en ny sådan. En förflyttning av den med skolan förenade materialdepån vore likaledes

besvärlig och för avnämarna oläglig. Då det gäller så ömtåliga individer som de blinda, är varje djupgående ändring i invanda förhållanden vansklig och kan lätt vålla avbräck i arbetet.

Då sålunda ett nedläggande av skolan, om ock blott för någon tid, förbjödes av den betydelsefulla uppgift, skolan alltjämt fyller, och av det alltmer ökade behovet av den yrkesutbildning, som skolan lämnar de blinda, då vidare inga utsikter förefinnas till att i Kristinehamn få hyra andra för skolans verksamhet lämpliga lokaler samt en förflyttning av skolan till annan ort ur många synpunkter vore olämplig och till skada, synes ingen annan utväg återstå än att söka tillse, om icke egna lokaler i nämnda stad kunna anskaffas för skolans räkning.

Därefter redogör överstyrelsen för olika förslag rörande lokalfrågans lösning, vilka varit föremål för övervägande:

Vid prövning av förevarande framställning har överstyrelsen med hänsyn till nuvarande synnerligen höga byggnads- och arbetspriser och i betraktande av rådande svårigheter att anskaffa nödiga byggnadsmaterialier till en början ställt sig tveksam gent emot den av styrelsen föreslagna utvägen att lösa lokalfrågan och i stället sökt finna någon annan väg, på vilken densamma under förhandenvarande omständigheter skulle kunna med mindre omkostnader vinna sin lösning. Den enda tänkbara vägen vore i så fall den att inköpa något i staden redan befintligt hus och omändra detta efter skolans behov. För att i samråd med skolans styrelse på platsen undersöka utsikterna i nämnda hänseende har en medlem av överstyrelsen jämte inspektören för blindundervisningen och överstyrelsens byggnadssakkunniga biträde besökt Kristinehamn. Härvid ha tre olika förslag på för ändamålet möjligen lämpliga hus framkommit, vilka överstyrelsen tagit under omprövning. Det första av dessa förslag, som syntes överstyrelsen vara det mest tilltalande, kunde dock ej fullföljas, enär ägaren av ifrågavarande egendom sedermera återtagit sitt försäljningsanbud. De två andra föreslagna husen skulle betinga en kostnad, det ena av omkring 200,000 kronor, det andra av omkring 150,000 kronor. Men då ingendera av nämnda fastigheter är uppförd för skoländamål, måste de underkastas ganska vittgående omändrings- och reparationsarbeten för att kunna fylla den ifrågasatta nya uppgiften. Därjämte måste utan tvivel en del smärre uthus för materialdepån och andra materialutrymmen nyuppföras, vilket allt skulle betinga ytterligare icke oväsentliga kostnader. Ändå skulle icke på detta sätt fullt tillfredsställande lokaler i någotdera fallet kunna erhållas för skolan, något som särskilt gäller den billigare av de ovan omnämnda fastigheterna, som är ett trähus. Överstyrelsen har därför ej heller funnit sist berörda utväg vara att anbefalla, vare sig man tager det resultat, som skulle vinnas, eller den ekonomiska sidan av saken i betraktande. Den lösning av lokalfrågan, som härigenom vunnas, skulle enligt överstyrelsens mening blott kunna bliva en provisorisk sådan. Därtill kommer, att i båda fallen de ifrågavarande fastigheterna äro bundna genom hyreskontrakt, som utlöpa först efter år 1920, varför det kan vara ovisst, om skolan skulle kunna få taga någondera av dem i bruk vid den tidpunkt, då skolan står busvill. Slutligen kan man ej heller bortse från att det under den nuvarande i Kristinehamn rådande bostadsbristen vore ur samhällets synpunkt olämpligt att förvandla ett bostadshus till skola, och det vore ganska förklarligt, om stadens representanter ej skulle finna en sådan åtgärd tilltalande.

Allt tyder sålunda enligt överstyrelsens mening på att den enda rätta lösningen

av förevarande fråga är den av skolstyrelsen föreslagna, nämligen att för skolans räkning uppföra ny byggnad, trots de svårigheter, som under nuvarande förhållanden möta för ett sådant företag.

Sedan överstyrelsen sålunda för sin del stannat vid nybyggnad i Kristinehamn såsom den ändamålsenligaste lösningen av den föreliggande frågan, yttrar överstyrelsen sig om den av stadsfullmäktige i nämnda stad för ändamålet erbjudna tomten:

Som redan antytts, hava stadsfullmäktige i Kristinehamn genom beslut den 8 maj 1917 förklarar sig villiga att för nybyggnad av lokal för hantverksskolan tillhandabålla statsverket tomtorna nr 272, 277 och 278 eller annat lämpligt område, som befinner sig i stadens ägo. Ifrågavarande tomtområde är beläget ej långt från den plats, där skolans nuvarande lokaler äro förlagda, vid Spelmansgatan och Västra Staketgatan. Det har ett tyst och avskilt läge, ligger ej alltför avlägset från järnvägsstation och hamn, vilket är av betydelse vid tillförseln av de för skolan och materialdepån nödiga materialerna. Det har därjämte ett lämpligt och centralt läge med hänsyn till de familjer i staden, som äro villiga och vana att som inackorderingar mottaga skolans blinda elever. Dess yttinnehåll utgör 2,325 kvm. och är visserligen i det minsta laget för det tillämnade ändamålet men torde dock kunna anses för det närvarande behovet tillräckligt. Möjligheter till en framtida utvidgning av detsamma lära ej saknas. Tomten har en plan yta och är i fråga om grundbeskaffenhet jämförlig med byggnadstomten i allmänhet inom samhället.

Såvitt överstyrelsen kunnat utröna, är det av staden erbjudna området det för ändamålet lämpligaste av i stadens ägo befintlig disponibel mark. Någon anledning att söka få detsamma utbytt mot annat område torde alltså icke förefinnas.

Det av skolans styrelse framlagda förslaget rörande nybyggnaden har folkskolöverstyrelsen icke funnit fullt lämpligt, varför överstyrelsen ombesörjt utarbetande av nytt förslag. Härom samt om de kostnader, byggnaden enligt sistnämnda förslag skulle betinga, anför överstyrelsen:

Det av skolstyrelsen framlagda, av byggmästaren J. A. Johansson uppgjorda förslaget till nybyggnad upptar en huvudbyggnad, som inrymmer de för skolans verksamhet behövliga lokalerna jämte vaktmästarbostad, samt till bostad åt skolans rektor en fristående mindre villabyggnad. Överstyrelsen har tillsammans med sitt byggnads-sakkunniga biträde tagit nämnda förslag under omprövning och därvid kommit till den övertygelsen, att en nybyggnad i enlighet med berörda förslag ej kan betecknas såsom den lämpligaste och lyckligaste lösningen av frågan. Förslaget har i visst hänseende syntts oekonomiskt, i det utrymmet ej i skälighetsgrad tillvaratagits, något som t. ex. yttrar sig i för stort tilltagna korridorer och i vissa fall onödigt stora rumshöjder. Med anledning härav har överstyrelsen, sedan överstyrelsen i samråd med skolans rektor företagit en noggrann undersökning av vilka lokaler skolan nödvändigtvis behöver och dessas erforderliga storlek, med hänsyn dock naturligen tagen till den i det föregående omnämnda ifrågasatta utvidgningen av skolans verksamhet, och om möjligen några av de i förslaget upptagna utrymmena skulle kunna uteslutas, anmodat sitt byggnadssakkunniga biträde, arkitekten Johan Åkerlund att uppgöra ett nytt förslag.

till nybyggnad för hautverksskolan å samma tomt, vilket förslag till överstyrelsen inkommit och härmed bifogas.

Rörande den föreslagna byggnaden har arkitekten lämnat följande beskrivning:

»Byggnaden är delad i två huvuddelar, en större, skolhuset, rymmande arbets- och skolsalar samt expeditiionslokaler i två våningar med suterräng och entresolvåningar samt vind, och en mindre, bostadshuset, rymmande vaktmästar- och rektorsbostäderna i två våningar och vind samt källare. Skolhuset förlägges lämpligen utmed Västra Staketgatan, där det ej skuggar skolgården, medan bostadshuset lägges i vinkel här emot och utmed Spelmansgatan, då det med sin mindre höjd och längd blott oväsentligt borttar solsken från skolgården.

I skolbyggnadens södra del äro till höger om huvudingången från Västra Staketgatan samlade alla lokaler, som kunna ha mindre höjd, d. v. s. i källaren lokaler för varudepån, i bottenvåningen butik med lager och lagerkontor samt däröver i entresol kontor, lärarrum och bibliotek. Slutligen ligger över dem $1\frac{1}{2}$ trappa upp samlings-salen, som erhåller tillräcklig höjd genom att dess övre del går upp i vinden. Till vänster om huvudingången upptas skolans norra och större del av arbets- och lärosalar, som måste ha större höjd, två för korgmakeri i suterrängvåningen, två för borstbinderi uti bottenvåningen $\frac{1}{2}$ trappa över gatunivå samt ytterligare en trappa upp två läro- och två slöjdsalar. Till dessa salar hör kapprum med toaletter samt dessutom i bottenvåningen och våningen $1\frac{1}{2}$ trappa upp dagrum och öppna loggior för eleverna. På vinden $2\frac{1}{2}$ trappa upp finnes möjlighet att senare i enlighet med ritning inreda tre större salar. En nödvändig reservtrappa är förlagd till byggnadens nordöstra hörn. I suterrängvåningen äro dessutom förlagda pannrum med bränsleförråd intill.

Bostadshuset rymmer på nedre botten vaktmästarbostad om två rum och kök inom egen tambur samt lagerkontor. En trappa upp är rektorsbostaden med tre vardagsrum och kök med nödiga småutrymmen, medan sovrum, gästrum och jungfrukammare för rektor äro inrymda på vinden. Övan hanbjälkarna finnes dessutom en liten torkvind. Källare är upptagen under hela huset, ena hälften rymmande mat- och vedkällare samt tvättstuga för bostäderna, medan andra hälften är lagd till materialdepån.

Byggnaden är avsedd att uppföras i tegel med putsade fasader samt för övrigt i huvudsak enligt skolstyrelsens förslag. För grunden, som gjutes i betong, måste pålas. Bjälklagen göras för brandsäkerhetens skull av betong. Taket täckes med tegel.

Genom byggnadens uppförande enligt detta förslag undvikes en del spillutrymmen, alltför långa korridorer samt en del onödigt höga rum, så att, i stället för att första förslaget utgör cirka 10,460 kbm. inredda rum, utgör detta cirka 7,800 kbm.»

Det äldre av skolstyrelsen framlagda förslaget till nybyggnad skulle enligt ett den 25 augusti 1917 inlämnat kostnadsförslag betinga en kostnad av 315,000 kronor, en summa, som dock på grund av sedan berörda tidpunkt inträffade ytterligare prisstegringar måste anses vara alldeles för lågt tilltagen. Förslagsställaren har även själv meddelat, att den beräknade kostnaden av anförda skäl måste höjas med minst 30 %, eller alltså till 409,500 kronor. Det ovan skisserade, inom överstyrelsen utarbetade förslaget till nybyggnad kommer enligt beräkningar av överstyrelsens arkitekt efter ett pris av i genomsnitt för både skollokaler och bostäder 39 kronor per kubikmeter, eller ungefär samma pris som enligt senast lämnade uppgift borde beräknas för skolstyrelsens förslag, betinga en kostnad av 304,278 kronor.

Över arkitekten Åkerlunds förslag hava styrelsen för hautverksskolan, efter inhämtande av byggmästaren Johanssons mening i frågan, samt skolans rektor av-

givit härhos bifogade yttranden, vilka med erinring om en av grundförhållandena påkallad reglering av bottenläget för källare och materialdepå, vilken å de nu överlämnade ritningarna iakttagits, tillstyrka nämnda förslag. Inspektören för blindundervisningen har granskat samma förslag och icke haft något att däremot anmärka.

För egen del känner sig överstyrelsen övertygad, att föreliggande förslag av arkitekten Åkerlund innebär en lycklig lösning av byggnadsfrågan, och anser sig därför böra anbefalla detsamma.

Vid folkskolöverstyrelsens skrivelse voro fogade av arkitekten Åkerlund upprättade ritningar till nybyggnad för hantverksskolan jämte över sagda ritningar avgivna yttranden av skolans styrelse och rektor.

På grund av remiss har byggnadsstyrelsen den 21 mars 1918 avgivit utlåtande i ämnet och därvid anfört bland annat:

Det vid framställningen fogade förslaget innebär uppförande på ett av stadsfullmäktige i Kristinehamn upplåtet tomtkomplex av dels en byggnad för hantverksskolan, dels ock en mindre villabyggnad till bostad för skolans rektor. Kostnaderna härför hava i augusti 1917 beräknats till 315,000 kronor, däri rektorsbostaden ingår med 27,000 kronor.

Folkskolöverstyrelsen, som emellertid funnit förslaget oekonomiskt, har med skrivelse den 9 mars 1918 överlämnat ett nytt av arkitekten Åkerlund upprättat förslag, grundat på noggrann, i samråd med skolans rektor företagen undersökning av vilka lokaler skolan nödvändigtvis behöver och dessas erforderliga storlek, varvid dock jämväl hänsyn tagits till ifrågasatt utvidgning av skolan. Skolbyggnadens kubikmassa har genom det nya förslaget nedbringats från 10,460 till 7,800 kbm. Enligt detsamma har rektorsbyggnaden förlagts inom skolbyggnaden.

Kostnaden för det senare förslagets utförande beräknas av folkskolöverstyrelsen till 304,278 kronor efter ett pris av, i genomsnitt för både skollokaler och bostäder, 39 kronor per kbm. Enligt samma beräkningsgrund skulle det första förslaget komma upp till en kostnad av 409,500 kronor.

Arkitekten Åkerlunds av byggnadsstyrelsen granskade ritningar, vilka äro att betrakta som ett skissförslag, torde såsom sådant kunna godtagas. Det är enligt styrelsens mening ett mycket gott uppslag till bebyggande av det av staden upplåtne tomtområdet för ifrågavarande ändamål och är givetvis ur denna synpunkt att föredraga framför det tidigare upprättade förslaget. Även med hänsyn till de olika lokalernas inbördes läge och anordning i övrigt synes arkitekten Åkerlunds förslag vara att föredraga. Då detta därjämte genom ett bättre tillgodogörande av utrymmet ställer sig icke oväsentligt billigare än det äldre förslaget, tvekar byggnadsstyrelsen icke att förorda, att det av arkitekten Åkerlund uppgjorda skissförslaget lägges till grund för en proposition till riksdagen om anslag för ifrågavarande ändamål. Huvudritningar till byggnaden jämte arbetsbeskrivning böra emellertid, innan eventuellt beviljat anslag ställes till vederbörandes förfogande, underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Vidkommande byggnadskostnaderna hava de, såsom ovan anförts, beräknats till 304,278 kronor med autagande av ett enhetspris pr kbm. av 39 kronor. Utredningar inom byggnadsstyrelsen beträffande likartade byggnader hava emellertid givit vid handen, att man för närvarande måste räkna med ett enhetspris av 58 kronor per kbm., motsvarande alltså en byggnadskostnad för det Åkerlundska förslaget av 450,000.

kronor, till vilken summa byggnadsstyrelsen anser, att ett anslag för uppförande av den därmed avsedda byggnaden nu bör beräknas.

Departement-
entschefen.

Såsom framgår av det anförda, har hantverksskolan i Kristinehamn för blinda ända från början av sin verksamhet varit inrymd i förhyrda lokaler uti en fastighet, som ägts av den förutvarande, för skolan varmt nitälskande ledamoten av skolans styrelse, disponenten A. G. Hedin. Genom Hedins frånfalle har skolan nu råkat i en synnerligen brydsam belägenhet, då de nya ägarna uppsagt skolan till avflyttning. På särskild framställning har dock medgivits, att skolan får disponera de nuvarande lokalerna till hösten 1920.

Man står sålunda nu i valet mellan de båda alternativ, som folkskolöverstyrelsen antytt, att antingen nedlägga skolan eller förskaffa den nya lokaler. Någon tvekan lär emellertid icke kunna råda vid detta val. Skolan har till uppgift icke blott att främja sina elevers intellektuella och moraliska utveckling utan framför allt att bibringa dem en yrkesskicklighet, varigenom de sättas i stånd att försörja sig själva, och således även meddela dem insikt om att de, trots sitt lyte, hava en uppgift i livet. Den förvärvade yrkesskickligheten och en sedermera fortsatt trogen yrkesutövning blir då för den blinde en källa till inre tillfredsställelse, som medför, att han lättare kan bära den olycka, som drabbat honom. Denna tillfredsställelse ökas tydligen av medvetandet, att han icke behöver ligga andra till last. Att nedlägga en sådan verksamhet som den ifrågavarande, vilken pågått under en lång följd av år och därunder visat sig väl fylla sin uppgift till gagn för de blinda själva och för samhället och vilken under nuvarande förhållanden mer än någonsin är av behovet påkallad, torde vara alldeles uteslutet. Det är sålunda enligt min mening oundgängligt att förskaffa skolan nya lokaler. Den av folkskolöverstyrelsen i detta avseende verkställda utredningen har bibragt mig den övertygelsen, att tanken på ett fortsatt förhyrande av lokaler åt hantverksskolan icke lämpligen kan fasthållas, utan att den enda för framtiden betryggande och för skolverksamheten tillfredsställande lösningen av skolans lokalfråga är den, som folkskolöverstyrelsen föreslagit, nämligen uppförande av särskild byggnad för skolans räkning. För sådan byggnad hava, såsom förut omnämnts, stadsfullmäktige i Kristinehamn kostnadsfritt upplåtit lämpligt tomtområde.

Två förslag till sådan byggnad föreligga. Det ena, upprättat av byggmästaren J. A. Johansson, avser uppförande av en skolbyggnad samt därjämte ett särskilt bostadshus för skolans rektor. Kostnaden för dess genomförande är av förslagsställaren ursprungligen beräknad till 315,000 kronor och sedermera, enligt vad folkskolöverstyrelsen meddelat, till 409,500 kronor. Det andra, framlagt av folkskolöverstyrelsen efter samråd med överstyrel-

sens byggnadssakkunniga biträde, arkitekten Johan Åkerlund, som uppgjort ritningar för ändamålet, avser uppförande av en enda byggnad, vilken skulle inrymma såväl skollokaler som rektorsbostad. Kostnaden för genomförande av detta förslag är av Åkerlund beräknad till 304,278 kronor. Byggnadsstyrelsen har emellertid ansett, att kostnaden numera bör beräknas efter ett högre enhetspris än det av Åkerlund angivna, och till följd därav kommit till ett belopp av 450,000 kronor för den byggnad, som folkskolöverstyrelsen föreslagit. Lägges det av byggnadsstyrelsen angivna enhetspriset till grund vid beräkningen av kostnaden för det av Johansson uppgjorda förslaget, skulle genomförandet av detta betinga en kostnad av omkring 609,000 kronor. Folkskolöverstyrelsens förslag är obestriddligen att före- draga såsom varande ur alla synpunkter mera ändamålsenligt och på samma gång betydligt mindre kostsamt.

Försiktigheten torde bjuda, att det anslag, som för ändamålet bör äskas hos riksdagen, icke sättes lägre än till det av byggnadsstyrelsen angivna beloppet, 450,000 kronor.

Då ifrågavarande byggnad bör vara färdig så tidigt, att den kan tagas i bruk höstterminen 1920, synes det vara nödvändigt, att erforderlig del av anslaget, beräknad till 200,000 kronor, anvisas på tilläggsstat för år 1918.

Härtill återkommer jag i annat sammanhang. För år 1919 kan beräknas att enahanda belopp, 200,000 kronor, skall behöva tagas i anspråk. Detta belopp bör alltså anvisas å extra stat för år 1919. Anslagen böra givetvis hava karaktären av reservationsanslag.

Medel för bestridande av de med ifrågavarande nybyggnadsarbete förenade kostnaderna hava icke tagits i beräkning vid avlåtande den 14 januari 1918 av förslag till riksstat för år 1919 och tilläggsstat för år 1918. Chefen för finansdepartementet kommer emellertid under riksdagens fortgång att hemställa om framställning till riksdagen i fråga om beredande av för ändamålet erforderliga medel.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag för närvarande, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels antaga av stadsfullmäktige i Kristinehamn gjort erbjudande att till staten överlämna tomterna nr 272, 277 och 278 eller annat lämpligt område, som befinner sig i stadens ägo och som av Kungl. Maj:t godkännes, för nybyggnad åt hantverksskolan i Kristinehamn för blinda;

dels ock till uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Johan Åkerlund upprättade

Kungl. Maj:ts Nåd. Proposition Nr 275.

ritningar av nybyggnad för hantverksskolan bevilja ett anslag av 450,000 kronor och därav anvisa på extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag ett belopp av 200,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.
